UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

1 päivänä maaliskuuta 2011*

Asiassa C-236/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour constitutionnelle (Belgia) on esittänyt 18.6.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 29.6.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL,

Yann van Vugt ja

Charles Basselier

vastaan

Conseil des ministres,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot ja A. Arabadjiev sekä tuomarit E. Juhász (esittelevä tuomari), G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič, L. Bay Larsen, P. Lindh ja T. von Danwitz,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.6.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL, Yann van Vugt ja Charles Basselier, edustajanaan avocat F. Krenc,

– Conseil des ministres, edustajanaan avocat P. Slegers,

– Belgian hallitus, asiamiehenään L. Van den Broeck, avustajanaan avocat P. Slegers,

– Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan, avustajanaan B. Murray, BL,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja A. Czubinski,

– Liettuan hallitus, asiamiehenään R. Mackevičienė,

– Suomen hallitus, asiamiehenään J. Heliskoski,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään I. Rao, avustajanaan barrister D. Beard,

– Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään M. Veiga, F. Florindo Gijón ja I. Šulce,

– Euroopan komissio, asiamiehinään M. Van Hoof ja M. van Beek,

kuultuaan julkisasiamiehen 30.9.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla 13.12.2004 annetun neuvoston direktiivin 2004/113/EY (EUVL L 373, s. 37) 5 artiklan 2 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL sekä Yann van Vugt ja Charles Basslier ja toisaalta Belgian kuningaskunnan ministerineuvosto ja joka koskee naisten ja miesten välisen syrjinnän torjunnasta 10.5.2007 annetun lain muuttamista siltä osin kuin on kyse kuulumisesta tiettyyn sukupuoleen vakuutusalalla 21.12.2007 annetun lain (Moniteur belge 31.12.2007, s. 66175; jäljempänä 21.12.2007 annettu laki) kumoamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivi 2004/113 annettiin EY 13 artiklan 1 kohdan perusteella. Direktiivin johdanto-osan 1, 4, 5, 12, 15, 18 ja 19 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

> ”(1) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan mukaisesti Euroopan unioni perustuu jäsenvaltioille yhteisiin vapauden, kansanvallan, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen sekä oikeusvaltion periaatteisiin, ja unioni pitää arvossa yhteisön oikeuden yleisinä periaatteina perusoikeuksia sellaisina kuin ne taataan [Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetussa] ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä Euroopan yleissopimuksessa ja sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisessä valtiosääntöperinteessä.
>
> – –

(4) Miesten ja naisten välinen tasa-arvo on yksi Euroopan unionin perusperiaatteista. Euroopan unionin perusoikeuskirjan [jäljempänä perusoikeuskirja] 21 ja 23 artiklassa kielletään kaikenlainen sukupuoleen perustuva syrjintä ja edellytetään miesten ja naisten välisen tasa-arvon varmistamista kaikilla aloilla.

(5) Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 2 artiklan mukaan miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistäminen on yksi yhteisön keskeisistä päämääristä. Perustamissopimuksen 3 artiklan 2 kohdassa edellytetään, että yhteisö pyrkii poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan.

– –

(12) Tätä direktiiviä olisi sukupuoleen perustuvan syrjinnän estämiseksi sovellettava sekä välittömään että välilliseen syrjintään. Välitöntä syrjintää esiintyy vain, jos henkilöä kohdellaan sukupuolen perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta vertailukelpoisessa tilanteessa. Näin ollen esimerkiksi terveyspalvelujen tarjoamiseen liittyvissä eroissa miesten ja naisten välillä, silloin kun ne johtuvat miesten ja naisten fyysisistä eroavuuksista, ei ole kyse vertailukelpoisesta tilanteesta, eivätkä ne näin ollen ole syrjintää.

– –

(15) Miesten ja naisten välisen tasa-arvon periaatteen soveltamisesta työntekoa ja ammattia koskeviin asioihin on jo olemassa useita säädöksiä. Tätä direktiiviä ei siten olisi sovellettava mainitulla alalla. Sama koskee myös itsenäistä

ammatinharjoittamista koskevia asioita siltä osin kuin ne kuuluvat olemassa olevien oikeussäännösten soveltamisalaan. Direktiiviä olisi sovellettava vain yksityisiin, vapaaehtoisiin ja työsuhteesta riippumattomiin vakuutuksiin ja eläkkeisiin.

– –

(18) Sukupuoleen perustuvien vakuutusmatemaattisten tekijöiden käyttö on yleistä vakuutuspalvelujen ja muiden niihin liittyvien rahoituspalvelujen tarjoamisessa. Jotta voitaisiin taata miesten ja naisten välinen tasa-arvo, sukupuolen käyttäminen vakuutusmatemaattisena tekijänä ei saisi johtaa eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa. Jotta vältettäisiin markkinoiden äkilliset muutokset, tämän säännön täytäntöönpanoa olisi sovellettava vain uusiin sopimuksiin, jotka tehdään sen jälkeen, kun tämä direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.

(19) Jotkin riskityypit voivat vaihdella sukupuolen mukaan. Joissakin tapauksissa sukupuoli on yksi mutta ei välttämättä ainoa määräävä tekijä vakuutettuja riskejä arvioitaessa. Jäsenvaltiot voivat tällaisia riskejä koskevien sopimusten osalta päättää sallia vapautuksia säännöstä, jonka mukaan molempien sukupuolten maksujen ja etuuksien on oltava samat, jos ne voivat varmistaa, että laskelmien pohjana olevat vakuutusmatemaattiset tiedot ja tilastotiedot ovat luotettavia, säännöllisesti ajantasaistettuja ja yleisesti saatavilla. Vapautuksia voidaan sallia vain, jos kansallinen lainsäädäntö ei ole vielä edellyttänyt sukupuolesta riippumattoman käytännön soveltamista. Jäsenvaltioiden olisi viiden vuoden kuluttua siitä, kun tämä direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, tarkasteltava, ovatko nämä vapautukset perusteltuja. Niiden olisi tällöin otettava huomioon tuoreimmat vakuutusmatemaattiset tiedot ja tilastotiedot sekä komission kertomus, joka laaditaan kolmen vuoden kuluttua siitä, kun tämä direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.”

4 Direktiivin 2004/113 tarkoitus määritellään sen 1 artiklassa seuraavasti:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on säätää puitteista sukupuoleen perustuvan syrjinnän torjumiseksi tavaroiden ja palveluiden saatavuuden ja tarjonnan alalla. Tällä pyritään toteuttamaan miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaate jäsenvaltioissa.”

5 Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan, että

a) sukupuoleen perustuvaa välitöntä syrjintää ei esiinny, ei myöskään raskaudesta tai äitiydestä johtuvaa naisten epäedullisempaa kohtelua

b) sukupuoleen perustuvaa välillistä syrjintää ei esiinny.”

6 Direktiivin 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Vakuutusmatemaattiset tekijät”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikissa viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2007 jälkeen tehdyissä uusissa sopimuksissa sukupuolen käyttäminen vakuutuspalveluja ja niihin liittyviä rahoituspalveluja koskevien maksujen ja etuuksien laskennassa ei johda eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa.

2. Edellä olevasta 1 kohdasta huolimatta jäsenvaltiot voivat ennen 21 päivänä joulukuuta 2007 päättää sallia suhteelliset erot yksilöiden maksuissa ja etuuksissa, jos sukupuolen käyttäminen on määräävä tekijä asiaankuuluvien ja tarkkojen vakuutusmatemaattisten tietojen ja tilastotietojen perusteella tehtävässä riskinarvioinnissa. Kyseisten jäsenvaltioiden on ilmoitettava asiasta komissiolle ja varmistettava, että tarkat tiedot sukupuolen käytöstä määräävänä vakuutusmatemaattisena tekijänä kootaan, julkaistaan ja saatetaan säännöllisesti ajan tasalle. Näiden jäsenvaltioiden on tarkasteltava päätöstään uudelleen viiden vuoden kuluttua 21 päivä[st]ä joulukuuta 2007 ottamalla huomioon 16 artiklassa tarkoitetun komission kertomuksen ja ilmoitettava tämän tarkastelun tulokset komissiolle.

3. Raskauteen ja äitiyteen liittyvät kustannukset eivät missään tapauksessa saa johtaa eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa.

Jäsenvaltiot voivat lykätä tämän kohdan noudattamisen edellyttämien toimenpiteiden toteuttamista enintään kahdella vuodella 21 päivänä joulukuuta 2007. Tässä tapauksessa kyseisten jäsenvaltioiden on ilmoitettava asiasta välittömästi komissiolle."

7 Direktiivin 16 artiklassa, jonka otsikko on "Kertomukset", säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle kaikki tämän direktiivin soveltamista koskevat tiedot viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2009 ja joka viides vuosi sen jälkeen.

Komissio laatii tiivistelmäkertomuksen, johon on sisällyttävä 5 artiklaan liittyvä katsaus jäsenvaltioiden nykyisiin käytäntöihin sukupuolen käyttämisestä maksujen ja etuuksien laskennassa. Komissio toimittaa tämän kertomuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2010. Komissio liittää tarvittaessa kertomukseensa ehdotuksia direktiivin muuttamiseksi.

2. Komission kertomuksessa on otettava huomioon asiaankuuluvien sidosryhmien näkökannat.”

8 Direktiivin 2004/113 17 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava kyseisen direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 21.12.2007, ja niiden on viipymättä toimitettava komissiolle kyseiset säännökset kirjallisina.

Kansallinen oikeus

9 21.12.2007 annetun lain 2 §:ssä todetaan, että sillä pannaan täytäntöön direktiivi 2004/113.

10 Kyseisen lain 3 §:ään sisältyy säännös, jolla korvataan naisten ja miesten välisen syrjinnän torjunnasta 10.5.2007 annetun lain 10 § siltä osin kuin on kyse kuulumisesta tiettyyn sukupuoleen vakuutusalalla.

11 Kyseisen uuden 10 §:n sanamuoto on nykyään seuraava:

”1. 8 §:stä poiketen vakuutusmaksuja ja etuuksia määritettäessä voidaan tehdä suora ja suhteellinen ero sukupuolen perusteella, jos sukupuolen käyttäminen on määräävä tekijä asiaankuuluvien ja tarkkojen vakuutusmatemaattisten tietojen ja tilastotietojen perusteella tehtävässä riskinarvioinnissa.

Tätä poikkeusta sovelletaan ainoastaan muuta kuin merivakuutusta koskevista vakuutussopimuksista 25.6.1992 annetun lain 97 §:ssä tarkoitettuihin henkivakuutussopimuksiin.

2. Raskauteen ja äitiyteen liittyvät kustannukset eivät saa 21.12.2007 alkaen missään tapauksessa johtaa eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa.

3. Pankki-, rahoitus- ja vakuutuskomissio kerää 1 momentissa tarkoitettuja vakuutusmatemaattisia tietoja ja tilastotietoja sekä huolehtii niiden julkaisemisesta viimeistään 20.6.2008; tämän jälkeen se kerää ajantasaisia tietoja kahden vuoden välein sekä julkaisee ne internetsivuillaan. Nämä tiedot päivitetään kahden vuoden välein.

Pankki-, rahoitus- ja vakuutuskomissiolla on oikeus vaatia asianomaisilta toimielimiltä, yrittäjiltä ja henkilöiltä tähän tarvittavat tiedot. Se täsmentää, mitkä tiedot näiden on toimitettava, millä tavoin ja missä muodossa.

4. Pankki-, rahoitus- ja vakuutuskomissio toimittaa Euroopan komissiolle viimeistään 21.12.2009 tiedot, jotka sillä on käytettävissään tämän pykälän nojalla. Se toimittaa nämä tiedot Euroopan komissiolle aina, kun ne on saatettu ajan tasalle.

5. Lakia säätävät kamarit arvioivat tämän pykälän soveltamista ennen 1.3.2011 direktiivin 2004/113 – – 16 artiklassa tarkoitetun Euroopan komission kertomuksen 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen tietojen sekä Euroopan unionin muiden jäsenvaltioiden tilanteen perusteella.

Arviointi tehdään arviointikomitean lakia säätävälle kamarille esittämän kertomuksen perusteella kahden vuoden kuluessa tästä.

Kuningas vahvistaa ministerineuvostossa tehdyssä päätöksessä täsmällisemmät säännöt arviointikomitean kokoonpanosta ja nimeämisestä sekä kertomuksen muodosta ja sisällöstä.

Komitea tarkastelee kertomuksessaan erityisesti tämän pykälän vaikutuksia markkinatilanteeseen ja tutkii myös muita kuin sukupuoleen liittyviä eriyttämisperusteita.

6. Tätä säännöstä ei sovelleta sosiaaliturvaa täydentävän järjestelmän yhteydessä tehtyihin vakuutussopimuksiin. Niihin sovelletaan ainoastaan 12 §:ää.”

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

12 Pääasian kantajat nostivat Cour constitutionnellessa kanteen, jossa vaadittiin kumoamaan 21.12.2007 annettu laki, jolla direktiivi 2004/113 saatettiin osaksi Belgian oikeusjärjestystä.

13 Kantajien mukaan 21.12.2007 annettu laki, jolla pantiin täytäntöön direktiivin 2004/113 5 artiklan 2 kohdassa vahvistettu poikkeusmahdollisuus, on miesten ja naisten välisen tasa-arvon periaatteen vastainen.

14 Koska 21.12.2007 annetussa laissa käytetään mahdollisuutta direktiivin 2004/113 5 artiklan 2 kohdan mukaiseen poikkeukseen, Cour constitutionnelle katsoi, että sen käsiteltäväksi saatetussa asiassa tulee esiin kysymys unionin direktiivin säännöksen pätevyydestä, joten se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko – – direktiivin 2004/113 – – 5 artiklan 2 kohta yhteensopiva [EU] 6 artiklan 2 kohdan kanssa ja tarkemmin sanottuna kyseisessä määräyksessä taatun tasa-arvoa ja syrjintäkieltoa koskevan periaatteen kanssa?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko direktiivin 5 artiklan 2 kohta myös vastoin [EU] 6 artiklan 2 kohtaa, vaikka sen soveltaminen on rajattu koskemaan yksinomaan henkivakuutussopimuksia?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

15 Kansallinen tuomioistuin haluaa ensimmäisellä kysymyksellään selvittää ennen kaikkea sen, onko direktiivin 2004/113 5 artiklan 2 kohta pätevä miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteeseen nähden.

16 EU 6 artiklan, johon kansallinen tuomioistuin viittaa kysymyksissään ja joka mainitaan direktiivin 2004/113 johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa, 2 kohdassa määrättiin, että unioni pitää arvossa yhteisön oikeuden yleisinä periaatteina perusoikeuksia sellaisina kuin ne taataan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä Euroopan yleissopimuksessa ja sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisessä valtiosääntöperinteessä. Nämä perusoikeudet on sisällytetty perusoikeuskirjaan, jolla on 1.12.2009 lähtien sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

17 Perusoikeuskirjan 21 ja 23 artiklassa todetaan, että yhtäältä kaikenlainen sukupuoleen perustuva syrjintä kielletään ja että toisaalta naisten ja miesten välinen tasa-arvo on varmistettava kaikilla aloilla. Koska direktiivin 2004/113 johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa viitataan nimenomaisesti näihin artikloihin, kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdan pätevyyttä on syytä arvioida näiden perusoikeuskirjan määräysten kannalta (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-92/09 ja C-93/09, Volker und Markus Schecke ja Eifert, tuomio 9.11.2010, Kok., s. I-11063, 46 kohta).

18 Oikeudesta miesten ja naisten tasa-arvoiseen kohteluun määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen määräyksissä. Yhtäältä SEUT 157 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jokaisen jäsenvaltion on huolehdittava sen periaatteen noudattamisesta, jonka mukaan miehille ja naisille maksetaan samasta tai samanarvoisesta työstä sama palkka. Toisaalta SEUT 19 artiklan 1 kohdassa määrätään, että neuvosto voi parlamentin hyväksynnän saatuaan toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sukupuoleen,

rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi.

19 Kun SEUT 157 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaate tietyllä alalla, SEUT 19 artiklan 1 kohdassa puolestaan annetaan neuvostolle valtuudet, joita sen on käytettävä erityisesti noudattaen SEU 3 artiklan 3 kohdan toista alakohtaa, jossa määrätään, että unioni torjuu sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja sosiaalista suojelua, naisten ja miesten tasa-arvoa, sukupolvien välistä yhteisvastuuta ja lapsen oikeuksien suojelua, sekä SEUT 8 artiklaa, jonka mukaan unioni pyrkii kaikissa toimissaan poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa.

20 Kun tätä tasa-arvoa toteutetaan asteittain ja kun otetaan huomioon SEU 3 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa ja SEUT 8 artiklassa unionille uskottu tehtävä, unionin lainsäätäjä on se, joka päättää, milloin se puuttuu asiaan ottaen huomioon unionin taloudellisten ja sosiaalisten olojen kehityksen.

21 Kun tällaisesta puuttumisesta on päätetty, unionin lainsäätäjän on toimittava johdonmukaisesti tavoitteen saavuttamiseksi, mikä ei sulje pois mahdollisuutta säätää siirtymäajoista tai poikkeuksista, joiden soveltamisala on rajoitettu.

22 Kuten direktiivin 2004/13 johdanto-osan 18 perustelukappaleessa todetaan, sukupuoleen perustuvien vakuutusmatemaattisten tekijöiden käyttö oli yleistä vakuutuspalvelujen tarjoamisessa direktiivin antamisajankohtana.

23 Näin ollen unionin lainsäätäjä saattoi panna täytäntöön asteittain ja asianmukaisin siirtymäajoin miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen eli täsmällisemmin sanottuna säännön, jonka mukaan molempien sukupuolten maksujen ja etuuksien on oltava samat.

24 Unionin lainsäätäjä on nimenomaan tässä tarkoituksessa säätänyt direktiivin 2004/113 5 artiklan 1 kohdassa, että erot, jotka johtuvat sukupuolen käyttämisestä tekijänä vakuutuspalveluja koskevien maksujen ja etuuksien laskennassa, on poistettava viimeistään 21.12.2007.

25 Poikkeuksena direktiivin 5 artiklan 1 kohdan yleissäännöstä, jonka mukaan molempien sukupuolten maksujen ja etuuksien on oltava samat, saman artiklan 2 kohdassa puolestaan annetaan jäsenvaltioille, joiden kansallisessa lainsäädännössä ei vielä sovellettu tätä sääntöä direktiivin 2004/113 antamisajankohtana, mahdollisuus ennen 21.12.2007 päättää sallia suhteelliset erot yksilöiden maksuissa ja etuuksissa, jos sukupuolen käyttäminen on määräävä tekijä asiaankuuluvien ja tarkkojen vakuutusmatemaattisten tietojen ja tilastotietojen perusteella tehtävässä riskinarvioinnissa.

26 Tätä mahdollisuutta on saman kohdan mukaisesti tarkasteltava uudelleen viiden vuoden kuluttua päivämäärästä 21.12.2007 ottamalla huomioon komission kertomus, mutta koska direktiiviin 2004/113 ei sisälly säännöstä erojen soveltamisen kestosta, tätä mahdollisuutta käyttäneet jäsenvaltiot voivat sallia vakuutuksenantajien harjoittaa kyseistä epäyhdenvertaista kohtelua ilman ajallisia rajoituksia.

27 Neuvosto ei ole varma siitä, voidaanko nais- ja miespuolisten vakuutettujen tilanteita tiettyjen yksityisten vakuutusten alalla pitää toisiinsa rinnastettavina, kun otetaan

huomioon, että sen vakuutuksenantajien käyttämän tekniikan näkökulmasta, jossa riskit luokitellaan tilastojen perusteella, vakuutetun riskin suuruus voi olla erilainen naisilla ja miehillä. Sen mukaan direktiivin 2004/113 5 artiklan 2 kohdassa annetun vaihtoehdon tarkoituksena on vain estää se, että erilaisia tilanteita ei kohdeltaisi samalla tavalla.

28 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. asia C-127/07, Arcelor Atlantique ja Lorraine ym., tuomio 16.12.2008, Kok., s. I-9895, 23 kohta).

29 Tässä yhteydessä on korostettava, että tilanteiden rinnastettavuutta toisiinsa on arvioitava unionin sen toimen kohteen ja päämäärän valossa, jolla kyseinen erottelu otetaan käyttöön (ks. vastaavasti em. asia Arcelor Atlantique ja Lorraine ym., tuomion 26 kohta). Nyt käsiteltävässä asiassa tämä erottelu on otettu käyttöön direktiivin 2004/113 5 artiklan 2 kohdalla.

30 On riidatonta, että direktiivin 2004/113 tavoite vakuutuspalvelujen alalla on – kuten sen 5 artiklan 1 kohdasta käy ilmi – se, että molempien sukupuolten maksujen ja etuuksien on oltava samat. Direktiivin johdanto-osan 18 perustelukappaleessa todetaan nimenomaisesti, että jotta miesten ja naisten välinen tasa-arvoinen kohtelu voitaisiin taata, sukupuolen käyttäminen vakuutusmatemaattisena tekijänä ei saisi johtaa eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa. Direktiivin johdanto-osan 19 perustelukappaleessa kutsutaan ”vapautukseksi” jäsenvaltioille annettua mahdollisuutta olla soveltamatta sääntöä, jonka mukaan molempien sukupuolten maksujen ja etuuksien on oltava samat. Direktiivi 2004/113 perustuu siis olettamaan, jonka mukaan

perusoikeuskirjan 21 ja 23 artiklassa vahvistettua miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatetta sovellettaessa naisten ja miesten tilanteet ovat toisiinsa rinnastettavissa heidän hankkimiensa vakuutusten vakuutusmaksujen ja etuuksien suhteen.

31 Näissä olosuhteissa vaarana on, että unionin oikeudessa sallitaan direktiivin 2004/113 5 artiklan 2 kohdassa säädetty, miesten ja naisten tasa-arvoisesta kohtelusta tehtävä poikkeus rajattomasti.

32 Tällainen säännös, jonka nojalla asianomaiset jäsenvaltiot voivat pitää ilman ajallista rajoitusta voimassa poikkeuksen säännöstä, jonka mukaan molempien sukupuolten maksujen ja etuuksien on oltava samat, on vastoin direktiivillä 2004/113 tavoiteltavaa miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun päämäärää, eikä se ole yhteensopiva perusoikeuskirjan 21 ja 23 artiklan kanssa.

33 Näin ollen kyseistä säännöstä on pidettävä pätemättömänä asianmukaisen siirtymäajan päätyttyä.

34 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2004/113 5 artiklan 2 kohta on pätemätön 21.12.2012 lukien.

35 Kun otetaan huomioon tämä vastaus, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

36 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla 13.12.2004 annetun neuvoston direktiivin 2004/113/EY 5 artiklan 2 kohta on pätemätön 21.12.2012 lukien.

Allekirjoitukset